

O tym, jak nauka poszła w LAS...

Od filologii do zoofilologii

Gdy moje animalistyczne predylekcje znalazły odzwierciedlenie w monografii o literaturze rosyjskiej wobec kwestii upodmiotowienia zwierząt, postanowiłam w macierzystej uczelni – Uniwersytecie Śląskim – zorganizować interdyscyplinarną konferencję poświęconą złożonym relacjom człowiek – zwierzęta. Zapoczątkowała ona cykl konferencji „Człowiek – Inny/Obcy Byt”. Pierwsza z nich, zatytułowana „Człowiek w relacji do zwierząt, roślin i maszyn. Aspekt posthumanistyczny i transhumanistyczny”, odbyła się w maju 2013 roku. Wielu z jej uczestników stało się członkami interdyscyplinarnej pracowni o nazwie Laboratorium Animal Studies – Trzecia Kultura.

Laboratorium (LAS-TK) jest pracownią badawczą afiliowaną przy Wydziale Filologicznym UŚ. Do naszej grupy z czasem dołączyli kolejni badacze – zwolennicy interdyscyplinarności w nauce o charakterze konsiliencyjnej Trzeciej Kultury – pracownicy UŚ oraz innych uczelni, krajowych i zagranicznych. Moja rola kierownika LAS-TK sprowadza się wyłącznie do integrowania naukowego środowiska „prozwierzęcego” oraz do funkcji organizacyjnej, ponieważ wielu członków LAS-u zajmowało się studiami nad zwierzętami zanim Laboratorium powstało. Wśród humanistów z Uniwersytetu Śląskiego szczególnie aktywni w tym zakresie byli pracownicy założonej przez prof. Tadeusza Sławka Katedry Literatury Porównawczej, a także poloniści z Zakładu Teorii Literatury, kierowanego przez prof. Aleksandra Nawareckiego, który wprowadził do polskiej humanistyki termin „zoofilologia”.

Pierwszy człon nazwy Laboratorium odnosi się do przedmiotu naszych badań naukowych, a drugi – do zróżnicowanego składu interdyscyplinarnego zespołu. Są wśród nas humaniści, przedstawiciele nauk społecznych, biologicznych, przyrodniczych i psychologicznych. Działalność naszej grupy to eksperyment, który pokaże, czy w polskich warunkach jest możliwa produktywna współpraca reprezentantów *humanities* i *science*.

Jesteśmy nieformalną grupą badaczy, ponieważ LAS nie tworzy fizycznej jednostki organizacyjnej w strukturach wydziałowych UŚ. Nie stanowimy też formalnej instytucji naukowej z własną strukturą organizacyjną, programem i statutem. Łączymy pracę badawczą z pozanaukowymi zainteresowaniami, pasjami i fascynacjami. Wielu z nas jest właścicielami/przyjaciółmi/rzecznikami/obrońcami zwierząt, są wśród nas wegetarianie i weganie. Zwierzęta inspirować nas do stawiania pytań, wpływają na (inne) postrzeganie świata, zmuszają do przewartościowania dotychczas panującej hierarchii bytów. Łączy nas zbieżność zainteresowań naukowych przy zachowaniu naturalnych różnic, wynikających z hołdowania odmiennym tradycjom naukowym i uprawiania różnych dyscyplin.

Interdyscyplinarne postrzeganie i badanie rzeczywistości pozwala przeorganizować i przewartościować myślenie o współpracy dzisiejszego środowiska akademickiego. Nowoczesne formy działalności naukowej przekonują, że dawne wąskie specjalizacyjne seminaria, konferencje lub sympozja organizowane wyłącznie dla filologów lub kulturoznawców odchodzą do przeszłości i wkrótce przestaną mieć rację bytu z uwagi na dominującą w świecie naukowym tendencję do ujmowania świata w kategoriach holistycznych. Udział w działalności Laboratorium reprezentantów różnych dziedzin nauki potwierdza zasadność badań sytuujących się w nurcie tzw. Trzeciej Kultury, ponieważ jest próbą poszukiwania porozumienia naukowego pomiędzy humanistami a przedstawicielami nauk przyrodniczych. Wspólne działania (naukowe i praktyczne) biologów, reprezentantów bioetyki i filozofii przyrody z humanistami reprezentującymi odmienne dyscypliny wiedzy są dowodem na to, że jest możliwe, by Trzecia Kultura od czystej epistemologii przeszła do praktyki życia naukowego. LAS jest ważnym krokiem na drodze ku bio-logiczności w nauce

i przełamywania paradygmatu „czystości” jednej specjalności. Żywimy nadzieję, że interdyscyplinarna forma działalności pozwoli nam na wypracowanie uniwersalnego języka prawdziwej nauki, niedostępnego szerokiemu gronu użytkowników, umożliwiając wyjście poza „getto” hermetycznych i jednowymiarowych badań. To nowa formuła, którą stosuje się z powodzeniem na Zachodzie, ale także w Rosji. Powoli przyjmuje się ona również w Polsce, czego dowodem są interdyscyplinarne przedsięwzięcia i projekty badawcze realizowane w Lublinie (np. „Wspólne Drogi”), Warszawie (np. „Animal Studies”) i w Katowicach („Biological turn. Idee biologii we współczesnej humanistyce”). Pozostaje żywić nadzieję, że idee oraz cele naszego przedsięwzięcia będą realizowane, a owoce pracy staną się intelektualnie inspirujące. Mamy okazję przekonać się, że zagadnienia, które podejmujemy, nie są niszowe i marginalne, że tworzymy w Polsce interdyscyplinarne środowisko akademickie. Laboratorium pozwala naszym członkom i współpracownikom wymieniać myśli i poglądy, wzajemnie przyglądać się swojej pracy, a stąd wiedzie droga do tak pożądanego ulepszenia przepływu informacji naukowej i sprawniejszego integrowania się środowisk akademickich. Jako inicjator i organizator tego przedsięwzięcia mam nadzieję, że LAS stanie się prężną formą wymiany informacji na temat Animal Studies w Polsce. Może przyczyni się do tego, że studia nad zwierzętami staną się dyscypliną akademicką, której warto nauczać na wydziałach humanistycznych.

Justyna Tymieniecka-Suchanek